

Lärrarhandledning

Prata krediter

Bakgrund

De senaste åren har skuldsättningen i Sverige ökat markant. Allt fler har svårt att betala tillbaka sina lån. Unga är särskilt utsatta och deras ansökningar hos Kronofogden om skuldsanering mer än fördubblades från 2019 till 2020.

En vanlig orsak till överskuldsättning är små ekonomiska marginaler i kombination med plötsliga och stora livshändelser som kan drabba alla: arbetslöshet, skilsmässa, långtidssjukskrivning eller dödsfall i familjen. Men risken att fastna i skuldfällan är också ofta kopplad till konsumtionslån, det vill säga lån som inte har någon säkerhet.

Det är lätt att handla på kredit idag. Det mesta kan köpas nu och betalas senare: kläder, skor, mobiltelefoner, resor, mat... Du behöver inte ha pengar i plånboken för att köpa det du vill ha. Ett lån utan säkerhet, ett fakturaköp eller shopping på avbetalning löser problemet på kort sikt. Enligt Kronofogden är skulder för konsumtion vanligt bland unga vuxna.

En Demoskopundersökning som Lowell genomförde hösten 2021 visar att konsumtionspressen från sociala medier på unga vuxna är hög, inte minst pressen på unga kvinnor. Drygt hälften av dem upplever en konsumtionshets från sociala medier. En av fem unga vuxna anser att krediter får dem att shoppa mer. Och sju av tio unga kvinnor uppger att de handlar mer på grund av e-handeln.

Kombinationen av en e-handel som har öppet dygnet runt, lättillgängliga krediter och konsumtionspress gör att många handlar för mer än ekonomin tillåter och hamnar i en skuldfälla.

Syfte

Med *Prata krediter* vill Lowell öka kunskapen hos unga och förebygga risken för överskuldsättning. Att börja vuxenlivet som skuldsatt kan leda till stora problem. Det är lätt att hamna i en ond spiral. Det blir svårare att flytta hemifrån, skaffa en lägenhet eller teckna ett mobilabonnemang. Vi vill vända denna negativa utveckling och har därför tagit fram ett skolmaterial som vänder sig till årskurs 7–9 och gymnasieungdomar.

Unga behöver kunskap för att få en trygg start på vuxenlivet och undvika risken för överskuldsättning. Alla får inte den kunskapen med sig hemifrån och att ta upp frågor om privatekonomi i skolan är både en rättvisefråga och en vinst för samhället.

En annan anledning till att vi vill lyfta dessa frågor är att människor som har en utsatt ekonomisk situation helst tiger om sina problem. Många känner skuld och skam och vill inte prata med någon alls. De sopar problemen under mattan. Att våga prata om sina problem och att våga be om hjälp tidigt är viktigt eftersom situationen riskerar att förvärras ju längre tid som går.

Om Prata krediter

Materialet är inriktat på **krediter, näthandel, sociala medier** och **konsumtionshets**. Vår ambition är inte att vara heltäckande. Det finns många utmärkta skolmaterial om privatekonomi som täcker allt från att göra en budget till att spara och låna, till exempel myndigheternas *Koll på cashen*. Vi vill komplettera med en fördjupad diskussion om vad som kan leda till överskuldsättning i det digitala konsumtions- och kreditsamhället.

Materialet består av en *lärarhandledning* och en *PowerPoint-presentation* som bland annat innehåller en kort förklarande film. Det finns också övningar för klassrummet i form av ett *webbaserat quiz* och *konversationskort* som enkelt kan skrivas ut och användas för gruppövningar.

Målgrupp

Materialet är tänkt att användas av elever i årskurs 7–9 och gymnasieelever. Förhoppningen är att det kan användas i undervisning på gymnasiet för fler än dem som läser Samhällskunskap 1a och 1b där privatekonomi ingår i kursplanen.

Koppling till läroplan

Privatekonomi ingår i **kursplanen för hem- och konsumentkunskap årskurs 7–9** och omfattar bland annat:

- Ungas privatekonomi, till exempel att handla över Internet, att låna pengar, att handla på kredit eller avbetalning och att teckna abonnemang.
- Hushållets ekonomi och att beräkna kostnaden för boende, konsumtion, resor och krediter.
- Reklamens och mediernas påverkan på individens och gruppernas konsumtionsvanor.

Privatekonomi ingår också i **ämnesplanen för Samhällskunskap 1a och 1b på gymnasiet** och omfattar bland annat *Hushållets inkomster, utgifter, tillgångar och skulder. Konsumenträtt samt konsumtion i förhållande till behov och resurser. Hur privatekonomi påverkas av samhällsekonomiska förändringar.*

Prata krediter är ett skolmaterial som tagits fram av inkassoföretaget Lowell Sverige.

Innehåll

På de följande sidorna finns

- ett förslag till lektionsupplägg
- en ordlista
- länkar till bland annat myndigheter för den som vill ta reda på mer och fördjupa sig.

Lektionsmaterialet finns att ladda ner kostnadsfritt på webben, <https://hs1.lowell.se/pratakrediter> och består av:

Quizet, presentationen med filmen och konversationskortet hittar du på <https://hs1.lowell.se/pratakrediter>

Quiz

Quizet består av ett antal frågor som syftar till att öka självkännedomen om hur man påverkas av och agerar i det digitala konsumtions- och kredit-samhället.

PowerPoint-presentation och film

Presentationen innehåller totalt 25 bilder och börjar med en film på ungefär 2 minuter. Bilderna innehåller bland annat fakta om överskuldsättning och de vanligaste orsakerna till skuldsättning. Den går också igenom begrepp som konsumtionslån, kredit och ränta.

Konversationskort

Korten innehåller frågor om krediter, näthandel och konsumtion.

Förslag till lektionsupplägg

1. Lektionen kan inledas med att eleverna gör **quizet**. Eleverna får svara på ett antal frågor för att öka självkännedomen om hur de påverkas av och agerar i det digitala konsumtions- och kreditsamhället.

2. Gå igenom **presentationen**. Den innehåller totalt 25 bilder och börjar med en film på ungefär 2 minuter.

Presentationen är ett kunskapsmaterial om överskuldsättning. Den innehåller fakta om skuldsättning, vanligaste orsakerna till skuldsättning, vad man ska göra om man blir skuldsatt och råd om hur man undviker skuldfällan. Den går också igenom begrepp som konsumtionslån, kredit, ränta och skuldsanering.

När genomgången är klar kan en fyra hörn-övning göras innan gruppdiskussionerna.

Övning

Fyra hörn-övning

- Välj ut en eller flera frågor.
- Berätta för klassen hur övningen går till och vad syftet är (diskutera kredit och konsumtion).
- Ställ frågan tydligt så att alla elever uppfattar den
- Läs sedan upp svarsalternativen och peka ut de hörn som representerar de olika alternativen. När alla svarsalternativ är presenterade går eleverna till det svarsalternativ de instämmer i.
- Låt eleverna i respektive svarsalternativ prata ihop sig om hur de resonerar. Elever som byter uppfattning kan byta hörn under övningen.
- Låt varje grupp motivera varför de valde att ställa sig i just det hörnet.

Fråga A: Skulle du köpa till exempel en mobil eller kläder för lånade pengar/på kredit?

- Hörn 1 – Ja
- Hörn 2 – Nej
- Hörn 3 – Vet inte
- Hörn 4 – Kanske

Fråga B: Blir du påverkad av sociala medier att konsumera?

- Hörn 1 – Ja
- Hörn 2 – Nej
- Hörn 3 – Vet inte
- Hörn 4 – Kanske

Fråga C: Får näthandel dig att köpa mer än du planerat?

- Hörn 1 – Ja
- Hörn 2 – Nej
- Hörn 3 – Vet inte
- Hörn 4 – Kanske

Diskussion

Dela ut **konversationskort** som innehåller öppna diskussionsfrågor utan facit eller rätt svar.

Syftet är att få eleverna att samtala om orsaker till överskuldsättning, näthandel och konsumtionshets. Eleverna kan samtala två och två eller i mindre grupper.

Sammanfattning

Be grupperna sammanfatta vad de kommit fram till.

Ordlista

Ord och begrepp som är bra att känna till:

Amortering: Beloppet man betalar av på sitt lån, till exempel varje månad.

Avgift: När man tar ett lån eller delbetalar ett köp lite åt gången tar företaget ut avgifter för att täcka sina kostnader. Exempel på avgifter är uppläggningsavgift och aviseringsavgift.

Betalningsanmärkning: Om man inte betalar ett lån eller räkningar trots att det gått lång tid och man kan ha fått påminnelser, får man till slut en betalningsanmärkning hos Kronofogden. Den som har en betalningsanmärkning får svårt att till exempel hyra lägenhet och skaffa mobilabonnemang.

Bolån: Ett lån med bostaden som säkerhet. Bolån har lägre ränta än konsumtionslån.

Budget- och skuldrådgivare: Är anställda av kommunen för att hjälpa skuldsatta att få en överblick över sin ekonomi och ge råd. Kommunen är skyldig att erbjuda medborgarna budget- och skuldrådgivning.

Delbetalning: När du inte betalar ett köp på en gång utan delbetalar lite varje månad. Det betal-sättet får inte visas först eller vara förvalt när du handlar på nätet, förstahandsalternativet ska vara att betala direkt.

Effektiv ränta: Den totala kostnaden för ett lån. Både räntan och alla avgifter ska ingå i den totala kostnaden.

Fakturaavgift: En avgift som läggs på fakturan när du väljer att betala ett köp med faktura. Avgiften får tas ut för att täcka företagets kostnader för att skicka fakturan.

Konsumtionslån: Alla lån som inte är bolån. De kan ha olika namn, till exempel privatlån, blancolån eller billån. Konsumtionslån har högre ränta än bolån eftersom långivaren har sämre eller ingen säkerhet

alls för lånet. Ett bolån har bostaden som säkerhet.

Kredit: Ett köp som inte betalas direkt utan senare. Det kan vara ett köp som betalas nästa månad eller där betalningen delas upp. En kredit får inte vara det första betalningsalternativet när du handlar på nätet.

Kreditprövning: Banker och andra som lånar ut pengar kontrollerar att du har möjlighet att betala tillbaka lånet och räntorna. Kreditprövningen är ett krav och ska minska risken för att människor överskuldsetter sig och att den som lånat ut pengarna inte ska få tillbaka dem.

Kreditupplysning: För att få låna pengar måste du bland annat berätta hur stor inkomst du har, om du har lån och eventuella betalningsanmärkningar. Banker och andra som lånar ut pengar kontrollerar dina uppgifter genom att ta en kreditupplysning. Det finns flera kreditupplysningsföretag.

Kronofogden: Statlig myndighet som arbetar med skulder.

Lån: Ett sätt att finansiera något man behöver, kanske en bostad, eller något man gärna vill köpa. Ett lån kostar pengar i form av avgifter och räntor.

Ränta: Banker eller andra som lånar ut pengar tar ut ränta på lånet. Räntan sätts i procent och är det pris man får betala för att låna pengar. Hur hög räntan är beror på vilken risk långivaren tycker att det är att låna ut pengarna.

Snabblån: Sms-lån eller webblån på mindre belopp. De ska ofta betalas tillbaka snabbt och har hög ränta. Totalkostnaden kan bli väldigt hög.

Skuld: Pengar man är skyldig att betala tillbaka.

Ta reda på mer

Hallå konsument

Nationell konsumentupplysning som samordnas av Konsumentverket.

<https://www.hallakonsument.se/>

Kommunernas budget- och skuldrådgivning

<https://www.hallakonsument.se/kommunal-verksamhet/alla-bus>

Konsumenternas.se Lånekalkyl

Här kan du räkna på vad olika betalningsalternativ kan komma att kosta om du väljer att inte betala ett köp på en gång.

<https://www.konsumenternas.se/konsumentstod/kalkyler-verktyg/lanekalkyl/>

Konsumentverket

Statlig myndighet som ska bidra till väl fungerande konsumentmarknader och hållbar konsumtion.

<https://www.konsumentverket.se/>

Kronofogden

<https://kronofogden.se/>

Om Lowell – vårt samhällsansvar

<https://www.lowell.se/om-lowell/vart-samhallsansvar/>